

شماره جلسه: ۱۵۴ درس خارج فقه آیه الله نجفی دام ظلّه تاریخ: ۱۴۰۴/۰۱/۲۵ دوشنبه

مقرّر: مصطفی اله دادی

موضوع عام: مسائل مستحدثه موضوع خاص: بورس و اوراق بهادار موضوع اخص: (۶)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یکی از شکل‌های عرضه سهام یک شرکت که سهامش حلال است و آن را در تجارت حلال به کار می‌گیرد به نحو «معامله آتی» می‌باشد که صحیح بوده و اشکالی بر آن وارد نمی‌شود. این نوع از معامله تحت هیچکدام از عناوین عقود متعارف داخل نمی‌شود. لذا اگر بخواهیم عقود مستحدثه را تحت عنوان یکی از عقود متعارفه قرار دهیم بسیاری از آنها باطل شمرده می‌شوند. برای نمونه عقد بیمه - با انواع و اقسامی که دارد - در گذشته وجود نداشته است و اگر بخواهیم آن را تحت عنوان یکی از عقود متعارف قرار بدهیم صحیح نیست ولی می‌بینیم که هیچ کدام از فقها به بطلان آن فتوا نداده‌اند. مثلاً در بیمه عمر چنین است که شرکت بیمه مبلغ آنرا در ده سال آینده از متقاضی دریافت می‌کند و بیمه گذار هم خدمات بیمه را بعداً دریافت می‌کند. اگر این عقود را جایز ندانیم موجب می‌شود که اطلاق دو آیه **﴿أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾**^۱ و **﴿تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ﴾**^۲ از بین برود. لذا شارع به واسطه این دو آیه هزاران عقد و تجارتي که در آینده حادث می‌شوند یا مستحدثند را امضا کرده است.

آیه **﴿تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ﴾**^۳ یک عنوان کلی است که علاوه بر عقود متعارف شامل تجارات و

۱. المائدة، ۱.

۲. النساء، ۲۹.

۳. النساء، ۲۹.

عقود جدید و مستحدث هم می‌شود. مثل خرید و فروش خدمات، انرژی و حقوق. بنابراین لازم نیست که این دو آیه تحت عنوان یکی عقود متعارف قرار گیرند بلکه آنها اطلاق داشته و شامل همه عقود گذشته - متعارف - و آینده - مستحدث - می‌شوند.

بنابراین مبادله سهام به نحو «معامله آتی» صحیح است و البته تجارات کلان و بین‌المللی بر همین اساس انجام می‌گیرند. چنین روشی حتی در قراردادهای سیاسی بین دولت‌ها هم وجود دارد و این در حالیست که ممکن است مثلاً یک قرارداد سیاسی در زمان‌های دور - مثلاً یک قرن - بین دو دولت منعقد شود لکن پایبندی به این قرارداد برای دولتهای آینده هم لازم الاجرا می‌باشد و در قراردادهای تجاری نیز چنین قراردادی صحیح است.